

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Actiones sunt singularium

urn:nbn:de:bsz:31-102400

REGULA I.

Actiões sunt singularium.

I. Triplicem hujus propositionis faciunt sensum. Unus est, actiones esse à singularibus tanquam agentibus: quomodo Hippocratem aut Galenum mederi dicimus. Alter, patiens vel subiectum, in quod aliquid agit, esse singulare: quomodo Calliam aut Socratem curari dicimus. Tertius, terminum, sive id, quod producitur per actionem, esse singulare: sicut dicimus, hunc vel illum hominem esse genitum, hanc vel illam domum exstructam.

II. Poterunt hi tres sensus ita exprimi, ut si primum velimus denotare, dicamus, agere esse singularium; si secundum, pati esse singularium; si tertium, generari, fieri vel effici esse singularium.

III. Notat Suaretz *disput. XXXIV. f. VII. n. XI.* quartum sensum posse excogitari, cum nimirum, quò operationes immanentes, quales sunt facultatum cognoscentium & appetentium; comparantur cum suis objectis, ut visio cum re visibili, intellectio cum intelligibili. Sed de hoc inferius.

IV. *I. Metaph. c. I.* scribit Aristoteles: αἱ ἢ πράξεις καὶ αἱ γνῶσεις πᾶσαι περὶ τὸ καθέκαστον εἰσὶν ἢ γὰρ ἀνθρώπων ἢ γὰρ ὁ ἰατρῶν, πλὴν αἰδὲ ἢ καὶ συμβεβηκός, αἰδὲ καλλιᾶν ἢ Σοκράτει, ἢ τῶν ἀλλῶν τινὰ ἕτω λεγομένων, ὧ συμβέβηκεν ἀνθρώπων εἶναι: *Actiões verò generatiões que omnes in singulari*

gulari
Medic
rem, a
cidit,
καθ' ἑκ
gus sub
senter
ba I. A
τρῶς:
V.
λά μὲ
τὸ γιν
τόδῃ ἢ
c. III,
quod
nim s
quid
est.
vel ag
fit, po
prim
§. I. &
V.
in te
videt
per
V
καθ
Et r

gularibus versantur. Neque enim hominem cum
 Medicus, nisi per accidens, sed Galliam, aut Socra-
 tem, aut quempiam aliorum, qui ita dicuntur, cui ac-
 cidit, ut homo sit. Et paulò post: ἑρρηκτοὺν γὰρ τὸ
 καθ' ἕκαστον ἰατρῶν; id enim quod singulare est, ma-
 gis sub curationem cadit. Hunc locum in secundam
 sententiam loqui, evidens est. Quò pertinent ver-
 ba I. Ethic. c. VI. καθ' ἕκαστον γὰρ ἰατρῶν scil. ὁ ἰα-
 τρῶς: singulis enim medetur Medicus.

V. Γενῶν ἢ καὶ τὸ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ γένος. ἀλ-
 λά μᾶλλον τὸ καθ' ἕκαστον. Τῆτο γὰρ ἡ ἔσια. καὶ γὰρ
 τὸ γινόμενον γίνεται μὴ πρῶτον. ἀλλὰ τὸ δέ τι καὶ
 τότε ἡ ἔσια, ait Philosophus IV. de generat. anim.
 c. III. Genent autem ἕ quod particulare est, ἕ
 quod genus est: sed magis quod particulare. Hoc e-
 nim substantia est. Quod enim gignitur, etsi quale
 quid est, tamen hoc quippiam est, idque substantia
 est. Quibus verbis id nos doceri, id quod generat
 vel agit, ut & id, quod generatur aut per actionem
 fit, potius esse singulare, quàm universale, qui est
 primus & tertius eorum intellectuum, de quibus
 §. I. & II. obscurum non est,

VI. Et certè tertius sensus etiam primis verbis
 in text. ex L. I. Metaph. productò, comprehendi
 videtur: quamvis exemplum expressè ad eum non
 pertineat, sed solùm ad secundum.

VII. III. Eth. c. I. dicitur: αἱ γὰρ πράξεις ἐν τοῖς
 καθ' ἕκαστον; actiones in singularibus versantur.
 Et recensentur postmodum ibi illa singularia,

nempe quis agat, quid agat, in vel circa quod agat, &c.

II. Ostendi porrò veritas eorum, quæ diximus inductione potest. Quod calefacit, est hic vel ille ignis: quod calefit, est hæc vel illa aqua: quod producit per calorem, est hoc calidum. Qui ædificat, est hic homo; ex quibus ædificat, quæque tractat & versat, hæc ligna, hi lapides; quod ædificatur aut extruitur, hæc domus &c.

IX. Verùm non desunt, quibus hæc labefactari videntur, quæ quidem adducere & diluere visum est. Primò: intelligere, definire, dividere &c. sunt operationes intellectus, & sunt universalium, sicuti constat. E. nonnullæ actiones universalium sunt.

X. Secundò: Rectè & verè dicimus, ignis urit, aqua calefit, homo generatur. Sed si agere, pati, generari &c. non essent universalium, non rectè ita loqueremur; quia ignis, aqua, & homo universalia sunt.

XI. Terriò: Subjectum, de quò aliquid demonstratur, est id, cui id, quod demonstratur, primò & per se inest, *I. Post. c. IV. & V.* Sed universale est id, de quò, ut aliæ affectiones, ita & actiones aut passiones demonstrantur, ut constat ex *cap. cit.* & præterea ex *cap. VII. XX. XXIV. &c.* sicut nutritio de corpore animatò demonstratur.

& putre
aliquò

XII.

nera, &
fa. Sic
gulari:
tur, q
tribuen

XIII

ex verb
E. hom

XIV

primu
tam ha
posse, a
autem

mate n
lus *I. M*

I. Meta

maner
& à qu

Sicuti
mo est

XV

funde
tionis

nem
ctitur

nem i
XIX

& putrescere de corpore mixtò, non de singulari aliquò corpore animatò aut mixtò.

XII. Quartò ex *r. 38. L. II. Phys.* generum genera, & singularium singularia dicenda sunt causa. Sicut ergò actio in singulari est agentis in singulari: ita & actio in genere rectiùs generi tribuitur, quàm singulari, ut effectio statuae statuario tribuenda est, non huic statuario.

XIII. Quintò Callias per se sanatur, uti constat ex verbis §. IV. allatis. Callias per se est homo. E. homo per se sanatur.

XIV. Hæc argumenta ordine jam diluemus. Ad primum respondet Suarez, id pertinere ad quartam habitudinem, de quâ §. III. Et in eâ negari non posse, actiones aliquas esse universalium. De hæc autem habitudine Aristotelem in præsentia axioma non fuisse locutum. Neque aliud vult Javelus *I. Metaph. quest. VII.* Confer etiam Fonseca *I. Metaphys. c. I. q. V. s. III.* Sanè si operationes immanentes referuntur ad subiecta, quibus insunt, & à quibus eliciuntur, & ipsæ sunt singularium. Sicut enim hic homo est, qui scribit: ita & hic homo est, qui aliquid cognoscit, aut appetit.

XV. Alii, cum, actiones esse circa singularia, fundetur in *I. Metaphys. c. I.* dicunt, ibi vocem actionis non sumi generatim, ut omnem operationem, etiam *θεωρεσιαν* vel cognitionem completur: imò expressè *ἡρώσιον* & *πραξιῶν* sive actionem ibi opponi. Hæc igitur ratione respondendum

dum est ad minorem, esse quidem ratiocinari, definire, dividere, operationes intellectus, non tamen esse πράξεις vel actiones, ut Aristoteles *disc. loc.* hæc voces accipit. Præfert enim experientiam arti in agendô, artem verò experientiæ quoad cognitionem. Opponit igitur actionem cognitioni.

XVI. Pro solutione aliorum, sciendum, aliud esse loqui de actionibus eorumque subjectis, efficientibus & terminis, ut in reipsâ sunt, & ut illæ exercentur; aliud, ut cadunt sub cognitionem & scientiam. Sicut ipsæ actiones, ut in reipsâ sunt & exercentur, singulares sunt: ita agentia, subjecta & termini eorum primò & per se sunt singularia. Quemadmodum autem ipsæ ad scientiam pertinent, non quâ singularia, sed quâ universalia sunt: ita subjecta, causæ, termini, quibus tribuuntur in scientiis, non sunt singularia, sed universalia. Et hoc apertè testatur Aristoteles *I. Metaph. c. I.* docens, artem vel scientiam rerum agendarum esse cognitionem universalium, ipsas actiones autem esse circa singularia. Ex hisce sumenda est responsio ad argumentum secundum, tertium & quartum.

XVII. Ad secundum: Si agere, pati, generari, nullô modô essent universalium, ne quidem ut cadunt sub cognitionem & scientiam, non rectè diceremus, ignem urere, lapidem moveri, hominem generari. At sic antecedens à nobis non astringitur.

ctiones
sunt in
sunt sin
vel ut ip
sic conc

quartâ,
illud ob
efficiun
res hoc
Scientia
ramus,
fis attri

ficit in
smus si
particu
tur.

quidam
lare.

ctione
eorum
cit, ho

bat, n
bat e
quod

XIIX. Ad tertium: De quò demonstrantur actiones & passiones, illi per se & primò insunt, ut sunt in rerum naturâ, vel ut exeruntur, aut ut ipsæ sunt singulares: nego; ut cadunt sub scientiam, vel ut ipsæ sumuntur in universali; concedo. Sed sic conclusio nobis non adversatur.

XIX. Præscriptum Philosophi in objectione quartâ, tantum abest, ut violemus, ut vel maxime illud observemus. Quia enim res, ut opere ipsò efficiuntur, singulares sunt, ideò & causas singulares hòc modò iis assignamus: sed quoniam ut sub scientiam cadunt, aut ut in docendò eas confideramus, universales sunt, ideò & universalibus causis attribuimus.

XX. Ad quintum: Ut alia jam omittamus, sufficit in præsentì breviter dixisse, cum syllogismus sit in tertiâ figurâ, requirere conclusionem particularem, ut hanc: *quidam homo per se sanatur*. Quod nobis non adversatur, cum per voces, *quidam homo*, intelligatur individuum sive singulare.

XXI. Neque absolutè negat Philosophus, actiones esse universalium; sed significat tantum, eorum non esse per se, sed per accidens, quando dicit, hominem per accidens curari.

XXII. Verùm & hoc ipsum, & ratio, quâ id probat, non contemnendum ingerit dubium. Probat enim inde, hominem per accidens curari, quòd hominem esse, accidat Calliæ, qui per se curatur.

ratur. At quis non videt, hanc hypothesin esse falsam? Non enim accidens Calliæ est homo, sed essentia ejus est.

XXIII. Huic objectioni ita satisfaciendum esse censemus: Verbum *συμβαίνει*, quod redditur *accidere*, non unò modò accipitur apud Philosophum: Prima significatio vulgata est, quâ sumitur pro eò, quòd alicui convenit præter essentiam. Et hoc modò non accidit Calliæ, quòd sit homo, sed hæc est ejus essentia, nec veretur Scòtus affirmare, hanc propositionem, *Callias est homo*, esse per se primò modò. Deinde, ut idem est, quòd alicui consequens esse, sive ex aliò inferri; vel etiam inesse aut convenire alicui. Ita cum in definitione Syllogismi dicitur, positis quibusdam *ἀλλὰ συμβαίνει*, hoc idem est, ac si dicatur, aliud quid consequi, vel inferri.

XXIV. Hæc significatione verissimum est, Calliæ *συμβεβηκέναι*, quòd sit homo, quia ab individuo ad speciem valet consequentia. Rectè enim colligimus ita: Callias est: ergò homo est. Unde & quòd hîc dicitur *συμβαίνει*, cit. c. I. L. *de gener. anim.* est ἀκολουθεῖν, quando dicitur, τὸ κοινὸν ἀκολουθεῖν πᾶσι τοῖς καθ' ἑκάστου, *commune vel universale sequi omnia singularia*, sicut homo sequitur Socratem. Unde neque in definitione Syllogismi, neque in locò, de quò jam disceptamus, illud verbum per *accidere* vulgò commodè reddidi viri eruditi monent.

XXV. *musicum* non potest esse accidens, si statatur, in *drò*, ut si neque per alteram quens hunc musicum

XXV. quàm in dixisset nem & Corisco bō *πο* nem, in rum, ni vel pass que sig Calliæ

XXV. gere, quò καθ' ἐὰν vocat indicat quàm ea, qu

XXV. *Lib. V. Metaphys. t. 2.* ait Aristoteles, & musicum & hominem *συμβελημένα* Corisco. Ubi non potest verbum hoc sumi in primâ significatione, propter alteram partem, quia homo non est accidens Corisci, sed, ut Aristoteles ipse ibi testatur, ipsi inest, ut genus, vel, exponente Alexandro, ut species, & in ipsius existens essentia. Sed neque per *consequi* videtur posse exponi, propter alteram partem, quia musicum esse non est consequens hominis. Non enim valet: Est homo. E. musicus.

XXVI. Videtur ergo hoc loco nihil aliud esse, quam *in esse vel convenire alicui*. Unde cum dixisset Philosophus, utrumque, nempe & hominem & musicum, *συμβελημένα* alicui singulari, ut Corisco; id diversimodè fieri docens, utitur verbo *παράγειν*, *in esse*, & dicit: unum, nempe hominem, inesse ut genus & tanquam essentiale, alterum, nimirum musicum, ut habitum substantiæ vel passionem, h. e. ut accidens. Et hæc tertiâ quoque significatione rectè dici hominem *συμβελημένον* Calliæ evidens est.

XXVII. Neque difficilis operæ est, hinc intelligere, quid sit Calliam per se curari, hominem vero *κατὰ συμβεληνός*: (fortassis enim præstat Græcâ voce uti quàm Latinâ, propter causam §. XXIV. indicatam) nempe illud nihil aliud esse videtur, quàm Calliam ratione sui curari, & non propterea, quòd consequatur aliquid, aut alicui inest,

cui

cui ratione sui conveniat; hoc autem nihil aliud est, quàm hominem curari, quod consequatur Calliam, qui curatur, & ei inquit. Quæ expositio universalis sententiæ, quâ singularia per se, universalia autem κατὰ συμβεβηκός agere, pati aut fieri dicimus, nullò negotiò applicari potest. Paulò aliter rem explicat Suarez *in ind. locuplet.* quæ vide sis.

REGULA II.

Actiones sunt suppositorum.

I. Certum est, quæ nobis supposita dicuntur, ea Aristoteli venire voce substantiæ primæ, qualis est aliquis homo, aliquis equus. Et disputat Suarez *disst. Metaph. XXXIV.* in rebus creatis idem penitus esse substantiam primam & suppositum. Dicit, *in rebus creatis*, propterea, quòd Deus, sumtâ hâc voce, ut est communis tribus personis, fit quidem substantia prima (non quidem, ut hæc vox respectum involvit ad secundam, quomodo solam substantiam prædicamentalem & finitam substantiam primam esse ait, sed ut denotat negationem prioris) cum tamen non sit suppositum, paulò post videbimus.

II. Communis & recepta sententia est, suppositum & personam differre, ut magis & minus commune; & personam non usurpari nisi de substantiâ primâ intelligendi vi pollente; supposito

tum au
extende
sint, &
cephalu
sona.

III.
est, perfo
nicabile
tum int
bilis.

IV.

d. I. q.

quid po
quod e
potest p
de quo
Comm
habere

Johann
art. I.

portet
nicabi

VI.

in abst
cident

substan

tam,
nullan

vet ma